

7. 7. 2011

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Předběžné opatření jako nástroj obrany dlužníka před šikanózním insolvenčním návrhem

Od zavedení do českého právního řádu způsobují některé instituty zákona č. [182/2006](#) Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon, dále též jen „InsZ“), řadu negativních jevů v aplikační praxi, zejména v případě zneužití insolvenčního zákona k šikanóznímu uplatňování domnělých pohledávek v situaci, kdy není možné hovořit o řešení úpadku dlužníka. Jednou z příčin, která k takovému neutěšenému stavu vede, je úprava účinků zahájení insolvenčního řízení včetně úpravy nakládání s majetkovou podstatou dlužníkem.

Na rozdíl od koncepce obsažené v zákoně č. [328/1991](#) Sb., o konkursu a vyrovnání (dále jen „ZKV“),[1] insolvenční zákon v ustanovení § 101 odst. 1 zaručuje zahájení insolvenčního řízení širokou a takřka okamžitou publicitu, a to prostřednictvím zveřejnění oznámení o zahájení řízení v insolvenčním rejstříku.[2] Od okamžiku, kdy nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, je navíc dlužník ve smyslu ustanovení § 109 odst. 2 ve spojení s § 111 odst. 1 InsZ zásadně povinen zdržet se nakládání s majetkovou podstatou a s majetkem, který do ní může náležet, pokud by mělo jít o podstatné změny ve skladbě, využití nebo určení tohoto majetku anebo o jeho nikoli zanedbatelné zmenšení.[3]

Právě uvedená kombinace automatického zveřejnění informace o zahájení insolvenčního řízení se stejně automatickým omezením dlužníka nakládat s majetkem se stala základem zneužívajícího jednání ze strany některých nepoctivých subjektů. Podání insolvenčního návrhu se v četných případech stává toliko nástrojem nekalého konkurenčního boje či nepřípustného nátlaku na dlužníka, který ve snaze zamezit tíživým dopadům zahájení insolvenčního řízení raději uspokojí byť i sporné či dokonce neexistující pohledávky domnělého věřitele. Svůj podíl na tomto stavu má samozřejmě i převažující ekonomické vnímání insolvenčního řízení ze strany laické veřejnosti, která nečiní náležitý rozdíl mezi pouhým zahájením řízení, rozhodnutím o úpadku dlužníka a rozhodnutím o způsobu řešení úpadku dlužníka. Zveřejněním oznámení o zahájení insolvenčního řízení tak bez dalšího dochází k okamžitému poškození dobrého jména dlužníka, narušení jeho vztahů s dodavateli, odběrateli (klienty či zadavateli veřejných zakázek[4]), bankami (často dochází již jen v důsledku zahájení insolvenčního řízení ke zpřísnění přístupu k úvěrovému financování), vlastními zaměstnanci a konečně i orgány veřejné správy.[5] Tato újma je zpravidla okamžitá, obtížně se vyjadřuje v penězích a je v zásadě velmi těžko reparovatelná.

Přípustnost předběžného opatření k vyloučení účinků zahájeného insolvenčního řízení

Původní předpoklad zákonodárce, že proti návrhům sledujícím nepoctivé cíle bude dostatečně preventivně působit odpovědnost insolvenčního navrhovatele zakotvená v ustanovení § 147 InsZ,[6] se v praxi ukázal značně iluzorní. Účinná obrana dlužníka před takovými šikanózními návrhy v době od zahájení insolvenčního řízení do rozhodování soudu o úpadku existuje a nespočívá pouze v následném uplatnění nároku na náhradu škody vůči nepoctivému navrhovateli. Přestože se lze setkat i s názory opačnými,[7] soudní praxe potvrzuje, že i de lege lata může takový efektivní nástroj představovat předběžné opatření. Jak výstižně konstatoval Krajský soud v Ostravě, „*jestliže je insolvenční návrh podáván ve zlém úmyslu činit na dlužníka nátlak, může soud předběžným opatřením zrušit veškeré účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení.*“[8] Nespornou výhodou takového opatření je, že působí takřka okamžitě – usnesení o nařízení předběžného opatření je účinné okamžikem jeho zveřejnění v insolvenčním rejstříku (§ 89 odst. 1 InsZ). V usnesení o nařízení předběžného opatření insolvenční soud nerozhoduje o úpadku dlužníka, ani takové rozhodnutí nijak nepředjímá, ale pouze s ohledem na okolnosti daného případu (zjevnou šikanózní povahu insolvenčního návrhu) fakticky eliminuje dopady insolvenčního řízení, které by jinak mohly samy o sobě vést k tíživým následkům. Dočasná úprava poměrů snižuje tlak na dlužníka a alespoň částečně zabraňuje dalšímu nedůvodnému poškozování jeho reputace. Nařízené předběžné opatření je způsobilé uklidnit obchodní partnery (zejména financující banky, které mnohdy již jen zahájení insolvenčního řízení považují za porušení úvěrových podmínek). Zcela proporcionálně tak chrání zájmy dlužníka, aniž by jakkoli bránila dalšímu průběhu insolvenčního řízení. Předběžným opatřením navíc není dotčeno právo věřitele – navrhovatele ani dalších věřitelů domáhat se stanoveným postupem svých práv u nezávislého a nestranného soudu (čl. 36 odst. 1 Ústavy).

Odmítání předběžného opatření jako prostředku obrany před zjevně nedůvodnými či šikanózními insolvenčními návrhy je založeno toliko na údajné absenci právní úpravy, která by možnost nařízení takového předběžného opatření výslovně upravovala. Uvedené argumentaci nelze přisvědčit, jelikož odporuje nutně abstraktní povaze insolvenčního zákona, základním zásadám upraveným v ustanovení § 5 InsZ a rovněž obecnému ustanovení § 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění (dále jen „občanský soudní řád“), které zakotvuje pozitivní povinnost soudu dbát o to, aby ze strany některých účastníků řízení nedocházelo ke zneužití (procesního) práva na úkor práv ostatních účastníků. Byť je neexistence výslovné právní úpravy nepochybně vadou insolvenčního zákona,[9] rozhodnutí insolvenčních soudů v aplikační praxi dokazují, že se nejedná o překážku nepřekonatelnou (srov. zejména usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 13. ledna 2011, č.j. KSOS 13 INS 59/2010-A7).[10]

Ve smyslu ustanovení § 7 odst. 1 InsZ se pro insolvenční řízení použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, nestanoví-li insolvenční zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční zákon. Ve vztahu k institutu předběžného opatření obsahuje insolvenční zákon zvláštní úpravu koncentrovanou především v ustanoveních § 82, § 112 a § 113. Z prostého jazykového výkladu uvedených ustanovení plyne, že se nejedná o „komplexní“ úpravu, která by institut předběžného opatření upravovala beze zbytku a omezovala jej pouze na určité typové situace.[11] Obecná pravomoc insolvenčního soudu nařídit předběžné opatření je zakotvena v ustanovení § 82 odst. 1 InsZ, podle kterého „*předběžné opatření v insolvenčním řízení může insolvenční soud nařídit i bez návrhu [...].*“ Možnost zatímně upravit poměry účastníků insolvenčního řízení vyloučením účinků spojených s jeho zahájením pak vychází z ustanovení § 5 písm. a) InsZ, podle kterého „*insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárneho a co nejvyššího uspokojení věřitelů.*“ V případě šikanózního insolvenčního návrhu totiž nelze připustit, „*aby solventní dlužník byl ve svých právech jakkoliv omezen účinky vyvolanými insolvenčním řízením.*“[12] Opačný závěr a mechanické vynucování účinků spojených se zahájením insolvenčního

řízení rovněž v případě zjevných excesů by znamenalo flagrantní popření zásad, na kterých spočívá insolvenční zákon. Takový postup insolvenčního soudu by vůči dlužníkovi v konečném důsledku vedl k nepřipustnému odepření spravedlnosti (srov. ustanovení § 3 občanského soudního řádu) a zřejmě by zakládal rozpor rozhodnutí soudu s ústavním pořádkem.[13]

Praktická aplikace

S ohledem na výše uvedené lze konstatovat, že nařízení předběžného opatření k vyloučení účinků zahájeného řízení se jeví účelné v případě, kdy byl insolvenční návrh podán ve zjevném úmyslu činit na dlužníka nátlak při řešení jeho sporu s navrhovatelem, aniž by byl dlužník v úpadku. Insolvenční návrh v takovém případě *de facto* nahrazuje žalobu o plnění (navrhovatel dokonce nemusí ani uhradit soudní poplatek) a insolvenční řízení má suplovat nalézací řízení o sporné pohledávce (což samozřejmě s ohledem na smysl a účel insolvenčního řízení není přípustné).

Specifickým případem šikanózního návrhu je návrh, který byl podán u zcela zjevně místně nepřislušného soudu, a to s cílem účelově prodloužit řízení a tím i trvání jeho účinků na dlužníka. V takovém případě lze jen uvítat postup soudů, které účinky zahájeného insolvenčního řízení samy eliminují předběžným opatřením i bez návrhu dlužníka.[14]

Předběžné opatření rušící účinky zahájeného insolvenčního řízení je klíčové zejména v době od zveřejnění vyhlášky o zahájení insolvenčního řízení do odmítnutí, příp. zamítnutí neopodstatněného insolvenčního návrhu. Neopodstatněnost insolvenčního návrhu je přitom nutné kvalifikovaně doložit již v návrhu na nařízení předběžného opatření. Nejpozději v den podání návrhu na nařízení předběžného opatření je navíc potřeba složit jistotu k zajištění náhrady škody nebo jiné újmy, která by předběžným opatřením vznikla (§ 75b odst. 1 občanského soudního řádu).[15]

Ve smyslu ustanovení § 146 odst. 1 InsZ zanikají účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení i nařízená předběžná opatření již účinností rozhodnutí insolvenčního soudu vydaných podle ustanovení § 142 InsZ. Účinky vyvolané šikanózním insolvenčním návrhem tedy pominou již okamžikem, kdy bude na jednání vyhlášeno, resp. v insolvenčním rejstříku zveřejněno rozhodnutí, kterým se insolvenční řízení končí.[16] V případě šikanózních návrhů přichází v úvahu odmítnutí návrhu pro vady, jeho zamítnutí nebo zastavení řízení pro nedostatek podmínky řízení nebo pro zpětvzetí insolvenčního návrhu. Přestože insolvenční soud má možnost v rozhodnutí podle ustanovení § 142 InsZ určit, že předběžné opatření zanikne až právní mocí rozhodnutí, s ohledem na výše uvedené jsme toho názoru, že požadovat vyloučení účinků zahájeného insolvenčního řízení až do nabytí právní moci takového rozhodnutí je nadbytečné.

Závěr

Je zřejmé, že za stávající právní úpravy jsou možnosti obrany dlužníka proti šikanózním insolvenčním návrhům omezeny a vzhledem ke stávající právní úpravě a zejména k účinkům spojeným se zahájením řízení i solventní dlužník je ve značné procesní nevýhodě a pod značným tlakem vyvolaným takovým insolvenčním návrhem. Základem jakékoli jeho defenzivní strategie by proto měla být okamžitá kvalifikovaná reakce, a to nejen vůči insolvenčnímu soudu, ale rovněž vůči obchodním partnerům, bankám a vlastním zaměstnancům. Nelze-li insolvenční návrh odmítnout pro jeho vady, obranu lze z věcného hlediska založit na dvou základních pilířích: (i) na prokázání neexistence úpadku, (ii) na prokázání šikanózní povahy insolvenčního návrhu (poukazem na předchozí nekalé jednání navrhovatele, neexistenci nebo sporný charakter pohledávky insolvenčního navrhovatele, kterou by dlužník mohl, ale nechce zaplatit, protože ji neuznává apod.). Oba pilíře takto vystavěné obrany by mělo následně zastřešit předběžné opatření, kterým se zruší účinky zahájeného insolvenčního řízení. Přes přetrvávající absenci výslovné právní úpravy a hlasy některých skeptiků soudní praxe potvrzuje, že se jedná o dostupné a především efektivní řešení.

Jan Tomaier,
advokát

Matúš Hanuliak,
advokátní koncipient

[Tomaier & Tomaierová, advokátní kancelář](#)

Vodičkova 1935/38
110 00 Praha 1

Tel.: +420 224 217 777
e-mail: office@tomaierlegal.cz

[1] Srov. ustanovení § 4 odst. 6 ZKV.

[2] S určitou prodlevou začne informace o zahájení insolvenčního řízení figurovat rovněž v obchodním rejstříku.

[3] Podle právní úpravy obsažené v ustanovení § 4a odst. 1 písm. a) ZKV byl dlužník povinen „zdržet se jednání směřujícího ke zmenšení svého majetku s výjimkou běžné obchodní činnosti“ po doručení návrhu dlužníka na prohlášení konkursu soudu nebo po doručení [věřitelského] návrhu na prohlášení konkursu soudem dlužníkovi.

[4] Jak prokazují zkušenosti z praxe, k narušení vztahů dlužníka se zadavateli veřejných zakázek dochází i přes právní úpravu, která vyloučení dodavatele z účasti na zadávacích řízeních spojuje až s rozhodnutím o jeho úpadku [srov. ustanovení § 53 odst. 1 písm. d) zákona č. [137/2006](#) Sb., o veřejných zakázkách, ve znění pozdějších předpisů].

[5] Vyrozumění o zahájení insolvenčního řízení je zasíláno příslušnému finančnímu úřadu, celnímu úřadu, okresní správě sociálního zabezpečení.

[6] Srov. důvodovou zprávu k vládnímu návrhu insolvenčního zákona (zvláštní část důvodové zprávy k ustanovení § 109 a § 110). Ustanovení § 147 InsZ může působit preventivně pouze nepřímo, jelikož jeho primárním účelem je reparace (kompenzace) již skutečně vzniklé škody, resp. jiné újmy, aniž by

zakládalo možnost uložit navrhovateli zvláštní sankce. Praktický dopad tohoto ustanovení je oslaben především tím, že přes výslovné zakotvení presumpce zavinění navrhovatele za odmítnutí insolvenčního návrhu či zastavení řízení (v případě pochybností o zavinění), na poškozeném „dlužníkovi“ i nadále leží břemeno ohledně vzniku škody, resp. újmy, a jejího rozsahu. Prokázání a kvantifikace těchto negativních důsledků šikanózního jednání navrhovatele se mohou ukázat značně obtížnými.

[7] Šebesta, K., Lokajíček, A. Šikanózní insolvenční návrh a možnost obrany. Dostupné >>>[zde](#)

[8] Srov. usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 26. března 2010, č.j. KSOS 33 INS 3146/2010.

[9] V této souvislosti nelze než přivítat přípravu „protišikanózní“ novely insolvenčního zákona, která má kromě jiného výslovně upravit institut předběžného opatření k vyloučení účinků zahájeného řízení.

[10] Dále např. usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 26. března 2010, č.j. KSOS 33 INS 3146/2010, usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 10. září 2010, č.j. KSUL 45 INS 10243/2010-A-10 nebo usnesení Krajského soudu v Praze ze dne 6. května 2011, č.j. KSPH 40 INS 2716/2011-A-31.

[11] Srov. např. formulace „Předběžným opatřením může insolvenční soud také ustanovit předběžného správce“ (§ 82 odst. 2 InsZ) nebo „...insolvenční soud [může] z důvodů hodných zvláštního zřetele předběžným opatřením rovněž udělit...“ (§ 82 odst. 3 InsZ), z nichž zřetelně plyne, že insolvenční zákon neobsahuje žádný numerus clausus.

[12] Srov. usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 13. ledna 2011, sp. zn. KSOS 13 INS 59/2011-A7.

[13] K tomu srov. např. náleží Ústavního soudu ze dne 17. prosince 1997 sp. zn. Pl. ÚS 33/97, podle něhož „naprosto neudržitelným momentem používání práva je jeho aplikace, vycházející pouze z jeho jazykového výkladu. Jazykový výklad představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě. Je pouze východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu (k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad e ratione legis atd.). Mechanická aplikace abstrahující, resp. neuvědomující si, a to buď úmyslně, nebo v důsledku nevzdělanosti, smysl a účel právní normy, činí z práva nástroj odcizení a absurdity.“

[14] Srov. usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 26. března 2010, č.j. KSOS 33 INS 3146/2010.

[15] Srov. usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 28. prosince 2010, č.j. KSBR 37 INS 15646/2010 - A - 15.

[16] K účinnosti rozhodnutí insolvenčního soudu vydaných v insolvenčním řízení srov. ustanovení § 89 odst. 1 a 2 InsZ.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [TOP 5 judikátů z korporátního práva za rok 2025](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [SCHEJBAL& PARTNERS stáli u získání jedné z prvních licencí dle MiCA v ČR](#)
- [Proč dnes více než polovina M&A transakcí ve střední Evropě nekončí podpisem](#)
- [Přehnaná, nebo důvodná prevence? Zajištění a utvrzení závazků v praxi](#)
- [Návrh nového zákona o digitální ekonomice](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 30.: Jednání za s.r.o. - zápis jednatelského oprávnění do obchodního](#)

rejstříku

- Prověřování zahraničních investic a kybernetická regulace: řízená služba jako nová transakční proměnná
- Předběžné opatření a další instituty k ochraně věřitelů při přeměnách